

fidh

ระลอกสอง

การกลับมาใช้กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์อีกครั้งในประเทศไทย

สารบัญ

1. บทสรุปผู้บริหาร	4
2. กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ถูกปลุกขึ้นมาเพื่อจัดวางขอบเขตการเรียกร้องประชาธิปไตย	5
3. รูปร่างหน้าตาของระลอกสอง	7
3.1 นักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยอาจเผชิญโทษจำคุกหลายสิบปี	7
3.2 ข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์มุ่งเป้าไปที่การแสดงออกทางออนไลน์	8
3.3 มาตรา 112 กลับมาพร้อมกลุ่มศาลเตี้ยออนไลน์และสงครามบนอินเทอร์เน็ต	9
3.4 การจับกุมและดำเนินคดียาวนาน	11
4. กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ถูกตีความไปไกลสุดขีด	12
5. ข้อเตือนความจำ: มาตรา 112 จัดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศ	16
6. ข้อกังวลของประชาคมระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการใช้มาตรา 112	18
7. ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย	20

บทสรุปผู้บริหาร

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2563 ประเทศไทยได้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (“หมิ่นประมาทษัตริย์”) อันเนื่องข้อกลับมาใช้จับกุมดำเนินคดีอีกครั้ง หลังหยุดใช้ไปราวสองปี การกลับมาของมาตรานี้เป็นการโต้ตอบการประท้วงโดยสันติเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศในปีนั้น

ระหว่างวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 ประชาชน 124 คน ซึ่งเป็นเยาวชนอย่างน้อยแปดราย ถูกตั้งข้อหาฝ่าฝืนมาตรา 112 ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ เจ้าหน้าที่ยังได้ควบคุมตัวบุคคลอย่างน้อย 19 คนที่ถูกตั้งข้อหาภายใต้มาตรา 112 ในเวลาที่ยึดพิมพ์รายงานฉบับนี้ ยังมีผู้ที่ถูกควบคุมตัวอยู่อีกสองคน

การจับกุมและดำเนินคดีข้อหาหมิ่นประมาทษัตริย์ในระลอกนี้ เจ้าหน้าที่มุ่งเป้าอย่างเป็นระบบในการจัดการแกนนำประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยและผู้เข้าร่วมประท้วงจากการมีส่วนร่วมในการชุมนุมของพวกเขา นักกิจกรรมที่โดดเด่นบางคนต้องเผชิญกับการดำเนินคดีด้วยข้อหาตามมาตรา 112 หลายคดี ซึ่งอาจจะนำไปสู่โทษจำคุกที่ยาวนาน ตัวอย่างเช่น พริษฐ์ วัชรสินธุ์ นักกิจกรรมนักศึกษาที่ถูกกล่าวหาด้วยข้อหาหมิ่นประมาทษัตริย์ถึง 20 คดี หากถูกตัดสินว่ามีความผิดทั้งหมดในทุกกรรมตามที่ถูกล่ามโซ่ พริษฐ์จะต้องโทษจำคุกรวมทั้งสิ้นถึง 300 ปี

กว่าครึ่งหนึ่งของการตั้งข้อหาหมิ่นประมาทษัตริย์กับนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย ผู้ประท้วง และบุคคลทั่วไป มาจากการแสดงออกทางออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ คดีเหล่านี้มาจากการแจ้งความร้องเรียนโดยกลุ่มผู้สนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ กลุ่มศาลเตี้ยออนไลน์ และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป การดำเนินคดีหมิ่นประมาทษัตริย์บางคดีเกิดจากปฏิบัติการด้านข่าวสารออนไลน์ (Information Operations; IOs) ของกองทัพไทย ที่ทำงานเพื่อปลูกเร้ากระแสแนวคิดชาตินิยม และโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองและผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย

ทางการไทยยังคงตีความมาตรา 112 ออกไปอย่างกว้างขวาง และขยายความตบตอกไปจนพลิกผัน การดำเนินการทางกฎหมายที่ทางการไทยใช้ภายใต้มาตรา 112 อันแปลกประหลาดเหล่านี้มุ่งโจมตีประชาชนที่วิจารณ์การจัดหาวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล แต่งชุดคอสดมภ์เข้าร่วมกิจกรรมแฟชันโชว์ หรือกล่าวดูหมิ่นกษัตริย์องค์ก่อน

มาตรา 112 ยังคงเป็นอาวุธทางกฎหมายอันทรงอำนาจ ที่ใช้ปิดกั้นการวิพากษ์วิจารณ์และการพูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทย ซึ่งขัดกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights; ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ประเด็นหลักที่ขัดต่อ ICCPR ได้แก่ 1) สิทธิในความปลอดภัยของร่างกายและเสรีภาพที่จะไม่ถูกจับกุมควบคุมตัวโดยพลการ (ข้อบทที่ 9) 2) สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม (ข้อบทที่ 14) และ 3) สิทธิในเสรีภาพในการคิดเห็นและการแสดงออก (ข้อบทที่ 19)

ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กลไกติดตามตรวจสอบสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติหลายต่อหลายกลไก ได้แสดงข้อกังวลต่อมาตรา 112 หลายครั้ง และประกาศว่าการบังคับใช้กฎหมายมาตรานี้ไม่สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ประชาคมระหว่างประเทศยังได้แสดงข้อกังวลของตนเกี่ยวกับการใช้มาตรา 112 อีกด้วย

รายงานนี้มีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ เพื่อจัดการแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการบังคับใช้มาตรา 112 และประกันว่าประเทศไทยจะดำเนินการให้สอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

1 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, สกิดิผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทษัตริย์” ปี 2563-64, <https://tlhr2014.com/archives/23983> (เข้าถึงล่าสุด: 1 กันยายน 2564)

กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ถูกปลุกขึ้นมาเพื่อจัดวางขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย

มาตรา 112 ถูกนำกลับมาใช้อย่างแข็งขัน เพื่อเอาผิดทางอาญากับการกระทำของนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย ผู้ประท้วง และผู้วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ส่งผลปิดกั้นสิทธิในการใช้สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออกในประเทศไทยอย่างร้ายแรง

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ของประเทศไทย (ความผิดฐานหมิ่นประมาทกษัตริย์) กำหนดว่า ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึง 15 ปีต่อกรรม

กระแสดังกล่าว ควบคุมตัว และดำเนินคดีจากข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ระลอกแรกในประเทศไทย เกิดขึ้นหลังรัฐประหาร เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ช่วงเวลาดังกล่าว (พฤษภาคม 2557 – มกราคม 2561) คณะทหารที่ยึดครองอำนาจ ภายใต้ชื่อ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อ้างความจำเป็นในการปกป้องสถาบันกษัตริย์ ยกระดับความเข้มข้นในการใช้มาตรา 112 และได้จับกุมปัจเจกบุคคลอย่างน้อย 127 รายด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์² ในจำนวนนี้ ห้าสิบรายถูกตัดสินจำคุก โดยโทษสูงสุดยาวนานถึง 35 ปี จำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์หลายคนถูกคุมขังก่อนการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ถูกศาลปฏิเสธสิทธิที่จะได้รับประกันตัวอย่างเป็นระบบ และ/หรือถูกนำตัวไปพิจารณาคดีในศาลทหาร

หลังนานาชาติแสดงความกังวลมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อการบังคับใช้มาตรา 112 อย่างทารุณของคสช. ในต้นปี 2561 การฟ้องร้องและจับกุมด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ก็ได้หยุดชะงักลงชั่วคราว ว่ากันว่าแนวทางที่เปลี่ยนไปนี้เป็นผลงานของกษัตริย์รัชกาลที่ 10 ซึ่งขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาเมื่อเดือนตุลาคม 2559 ต่อมาในวันที่ 15 มิถุนายน 2563 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ยืนยันเรื่องนี้โดยกล่าวว่า ที่ผ่านมา ไม่มีการบังคับใช้มาตรา 112 “เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงพระเมตตา ไม่ให้ใช้”³

ในทางปฏิบัติ หน่วยงานทางทหารต่าง ๆ เริ่มออกแนวทางกฎเกณฑ์ใหม่ เพื่อจำกัดการฟ้องร้องและดำเนินคดีมาตรา 112 โดยพลการ⁴ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 สำนักงานอัยการสูงสุดออกแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีระบุให้พนักงานอัยการทั่วไปไม่ต้องทำความเห็นในสำนวนคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ และให้อัยการสูงสุดเท่านั้นเป็นผู้พิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง⁵ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดฉบับ ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2561 ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการเสนอความเห็นต่ออัยการสูงสุดให้พิจารณาสั่งไม่ฟ้องคดีที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ⁶

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2561 จนถึงเดือนตุลาคม 2563 ทางทหารหันไปใช้กฎหมายอื่นเพื่อปราบปรามผู้วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ซึ่งรวมถึงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 (“ยุยงปลุกปั่น”) และมาตรา 14 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์⁷ ในช่วงเวลาดังกล่าว ศาลต่าง ๆ ยังได้สั่งยกฟ้องคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาอีกด้วย⁸

การจับกุมและดำเนินคดีด้วยข้อหาตามมาตรา 112 กลับมาอีกครั้งเพื่อตอบโต้การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศตลอดปี 2563 ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นใหม่นี้ปะทุขึ้นจากความไม่พอใจต่อการปิดกั้นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน รวมถึงความล้มเหลวในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาลใหม่ที่มีทหารหนุนหลัง ซึ่งเข้ามาใช้อำนาจหลังการเลือกตั้งทั่วไปที่เต็มไปด้วยปัญหาและข้อบกพร่องเมื่อเดือนมีนาคม 2562⁹ การเคลื่อนไหวที่นำโดยเยาวชนในช่วงแรก ได้จุดประกายให้เกิดแรงกระเพื่อมอย่างรวดเร็ว และได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากสังคมไทยหลายภาคส่วน ขบวนการเคลื่อนไหวท้าทายความชอบธรรมของรัฐบาลมากขึ้นเรื่อย ๆ และเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้ถึงต้นตอ¹⁰ สิ่งที่น่าทึ่งคือ ผู้ชุมนุมได้ทำลายหัวข้อการเมืองต้องห้ามของไทย

2 FIDH, 36 and Counting: Lèse-majesté imprisonment under Thailand's military junta, กุมภาพันธ์ 2559

3 Al Jazeera, PM Prayuth promises to use 'all laws' against Thai protesters, 19 พฤศจิกายน 2563

4 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, Changes in Thailand's Lèse-majesté prosecutions in 2018, 15 มกราคม 2562

5 BBC Thai, สนง.อัยการสูงสุด ออกแนวปฏิบัติใหม่ ระบุคดี 112 ให้ อสส.พิจารณา, 27 กุมภาพันธ์ 2561

6 สำนักงานอัยการสูงสุด, ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ (ฉบับที่ ๒), 15 มิถุนายน 2561

7 iLaw, พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) เวอร์ชันใหม่ความผิดหมิ่นกษัตริย์ แทนที่ ม.112, 21 กุมภาพันธ์ 2563; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, As if the NCPO never left: Six years after the coup and the persistent of human rights violations, 22 พฤษภาคม 2563

8 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, Changes in Thailand's Lèse-majesté prosecutions in 2018, 15 มกราคม 2562

9 Straits Times, Thai students rise up in wave of 'flash mobs' anti-government protesters, 27 กุมภาพันธ์ 2563

10 ผู้ชุมนุมประกาศข้อเรียกร้องสามข้อ ได้แก่ 1) ให้ยุบสภา 2) ให้ยุติการคุกคามผู้วิจารณ์รัฐบาลที่ใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และ 3) ให้ร่างรัฐธรรมนูญใหม่

ที่คงอยู่มายาวนาน โดยการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างเปิดเผย และเรียกร้องให้ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ผ่านการชุมนุมประท้วงบนท้องถนนตลอดเวลาหลายเดือน¹¹

ในปลายปี 2563 ขณะที่การชุมนุมประท้วงโดยสันติเพื่ฟื้นฟูความเข้มแข็งขึ้นทั่วประเทศ รัฐบาลไทยได้รื้อฟื้นมาตรา 112 กลับมาใช้อีกครั้ง วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ ประกาศว่ารัฐบาลจะ “ใช้กฎหมายทุกฉบับทุกมาตรา” กับแกนนำและผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย¹² หลังคำประกาศของประยุทธ์ ทว่าการเริ่มฟ้องร้อง จับกุม และควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 112 อย่างเข้มข้น ระหว่างวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 บุคคลอย่างน้อย 124 รายถูกตั้งข้อหาละเมิดมาตรา 112 ผู้ถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์โดยหลักแล้วเป็นนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตยและผู้ประท้วงโดยสันติ ที่วิจารณ์หรือกล่าวถึงสถาบันกษัตริย์ของไทยระหว่างชุมนุมประท้วงหรือบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย

ผู้ถูกกล่าวหาในคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานานและถูกศาลปฏิเสธไม่ให้ประกันตัวซ้ำหลายครั้ง ทั้งในช่วงช่วงไต่สวนและช่วงรอการพิจารณาคดี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2564 เจ้าหน้าที่รัฐได้ควบคุมตัวบุคคลอย่างน้อย 19 ราย ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 112 ในขณะที่จัดพิมพ์รายงานนี้มีสองคนที่ยังถูกควบคุมตัวอยู่

หลายคนที่ได้รับการประกันตัวนั้น ศาลอนุญาตให้ปล่อยตัวโดยกำหนดเงื่อนไขว่า ไม่ให้ร่วมกิจกรรมที่กระทำความเสื่อมเสียต่อสถาบันกษัตริย์และไม่ให้ร่วมกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง

ในขณะที่การดำเนินคดีด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ระลอกสองได้เริ่มขึ้นนั้น ประเทศไทยก็ได้บันทึกสถิติโทษจำคุกมาตรา 112 ที่นานที่สุดที่เคยมีมา ในวันที่ 19 มกราคม 2564 ศาลอาญารุงเทพพิพากษาจำคุกอัยชัย ปรีเลิศ อดีตข้าราชการ อายุ 65 ปี เป็นเวลา 87 ปี ในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์จำนวน 29 กระทั่งจากการเผยแพร่โพสต์ในสื่อออนไลน์¹³ โดยเธอได้รับการลดโทษลงเหลือ 43 ปี หกเดือน เนื่องจากยอมรับสารภาพ วันก่อนหน้านั้น ศาลอาญารุงเทพได้พิพากษาลงโทษนักเขียนและนักประพันธ์กวี สิริภพ กรฤต ด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และมาตรา 14 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ จากการเผยแพร่งานเขียนและบทกวีบนสื่อออนไลน์¹⁴ เขาถูกตัดสินให้จำคุกสี่ปีหกเดือน อย่างไรก็ตาม สิริภพได้รับการปล่อยตัวทันทีภายหลังคำตัดสินของศาล เนื่องจากเขาได้ถูกฝากขังก่อนการพิจารณาคดีมาเกือบห้าปีนับตั้งแต่การจับกุมในวันที่ 1 มิถุนายน 2557 จนได้รับการประกันตัวในวันที่ 11 มิถุนายน 2562 คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (Working Group on Arbitrary Detention; WGAD) ได้ประกาศว่าการกักขังของสิริภพเป็นการควบคุมตัวโดยพลการ เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2562¹⁵

BOX: ตัวเลขระลอกใหม่

(ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564)

124

จำนวนผู้ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์

8

จำนวนเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปีที่ถูกดำเนินคดีข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์

19

จำนวนผู้ถูกควบคุมตัวจากข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์

55

จำนวนคดีที่เป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออก

300

จำนวนปีที่สูงที่สุดที่จำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์รายหนึ่งถูกตัดสินให้ต้องโทษจำคุก

11 Guardian, Thailand protesters openly criticize monarchy in Harry Potter-themed rally, 4 สิงหาคม 2563; BBC, Thailand protests: Risking it all to challenge the monarchy, 14 สิงหาคม 2563

12 Al Jazeera, PM Prayuth promises to use 'all laws' against Thai protesters, 19 พฤศจิกายน 2563

13 Deutsche Welle, Thailand: Women handed record 43-year sentence for defaming monarchy, 19 มกราคม 2564

14 Khaosod English, Blogger convicted of 112 after secret trial, 5-year captivity, 18 มกราคม 2564

15 FIDH, Release long-time lèse-majesté detainee Siraphop Kornaroot, UN body urges, 7 มิถุนายน 2562

รูปร่างหน้าตาของระลอกสอง

นักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยอาจเผชิญโทษจำคุกหลายสิบปี

การจับกุมและดำเนินคดีข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ในระลอกสองนี้ เจ้าหน้าที่มุ่งเป้าอย่างเป็นระบบไปที่แกนนำหลักของการประท้วงเพื่อประชาธิปไตย ที่กล่าวปราศรัยวิจารณ์สถาบันกษัตริย์และเรียกร้องการปฏิรูปสถาบัน16

นักกิจกรรมที่โดดเด่นบางคนถูกดำเนินคดีมาตรา 112 หลายคดี ซึ่งอาจจะส่งผลให้ต้องโทษจำคุกเป็นเวลานาน 17 เดือนสิงหาคม 2564 พริษฐ์ วัชรภูมิ และปณัส ยาศิริวิวัฒน์กุล นักกิจกรรมนักศึกษาที่เรียกร้องประชาธิปไตย ถูกตั้งข้อกล่าวหา 20 และแปดข้อหา ตามลำดับ อานนท์ นำภา ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย ถูกตั้งข้อหา 14 ข้อหา ภาณุพงศ์ จาดนอก แกนนำประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่โดดเด่นอีกคนหนึ่ง ถูกตั้งข้อหา หากถูกตัดสินว่ามีความผิดทุกกรรมตามที่ถูกกล่าวหา พริษฐ์อาจถูกตัดสินจำคุกรวมกันทั้งสิ้นเป็นระยะเวลาถึง 300 ปี ในขณะที่ อานนท์ ภาณุพงศ์และปณัสอาจต้องโทษจำคุกเป็นเวลา 210 ปี 135 ปีและ 120 ปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม แต่ละคนจะถูกลงโทษจำคุกสูงสุด 50 ปี ตามที่กำหนดในมาตรา 91(3) ประมวลกฎหมายอาญา นักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยคนอื่นที่ถูกมุ่งเป้ารวมถึงสมยศ พุกผาสุขเกษมสุข ปติวัฒน์ สาหร่ายแย้ม และจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา ซึ่งต่างเคยถูกจำคุกด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์เป็นเวลายาวนาน

(ช-ช) นักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย ภาณุพงศ์ จาดนอก พริษฐ์ วัชรภูมิ ปณัส ยาศิริวิวัฒน์กุลและอานนท์ นำภา แสดงสัญลักษณ์ชูสามนิ้วปิดปากเมื่อเดินทางไปถึงสถานีตำรวจชนะสงครามในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 เพื่อรับฟังข้อกล่าวหาฝ่าฝืนมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทยระหว่างการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย © Mladen ANTONOV / AFP

16 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *TLHR overall situation in January, 2021*, 15 มีนาคม 2564

17 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทกษัตริย์” ปี 2563-64, <https://tlhr2014.com/archives/23983> (เข้าถึงล่าสุด: 1 กันยายน 2564)

ศาลปฏิเสธการประกันตัวของนักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยที่ถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีซ้ำหลายครั้ง ในหลายกรณี ศาลให้เหตุผลที่ไม่อนุญาตให้ประกันตัวว่า พฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องร้ายแรง อ้างว่าหากปล่อยตัวไป จำเลย อาจหลบหนี อาจไปก่อเหตุอันตรายอื่น หรืออาจไปกระทำความผิดซ้ำ แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาทุกคนจะรายงานตัวต่อตำรวจ อัยการ และศาลตามนัดหมายอยู่เสมอ [ดูด้านล่าง, 5. ข้อเตือนความจำ: มาตรา 112 ขัดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศ]¹⁸

ตัวอย่างเช่น หลังจากถูกปฏิเสธคำร้องขอประกันตัวครั้งแรกแล้วครั้งเล่า¹⁹ อานนท์ก็ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลังถูกควบคุมตัว เป็นเวลา 113 วัน²⁰ พริษฐ์ได้รับการปล่อยตัวหลังถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 92 วัน²¹ ภาณุพงศ์ได้ประกันตัวหลังถูกควบคุมตัว 86 วัน²² สมยศถูกควบคุมตัว 74 วัน²³ ปณัสนาและปติวัฒน์ถูกควบคุมตัว 60 วัน²⁴ จตุภัทร์ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว หลังถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 47 วัน²⁵

ในวันที่ 9 สิงหาคม 2564 อานนท์ถูกจับกุมอีกครั้งหลังเข้ามามอบตัวที่สถานีตำรวจปทุมวันในกรุงเทพฯ หลังทราบกระแสข่าวว่าเขาถูกออกหมายจับด้วยข้อหาฝ่าฝืนมาตรา 112 และพรก.ฉุกเฉินฯ จากการจัดกิจกรรมประท้วงอย่างสันติเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม บริเวณใจกลางกรุงเทพฯ²⁶ อานนท์ถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจปทุมวันสองคืน ต่อมาในวันที่ 11 สิงหาคม ศาลอาญากรุงเทพได้อนุญาตให้ฝากขังอานนท์ และยกคำร้องขอประกันตัว ให้เหตุผลว่าคดีมีอัตราโทษสูง ผู้ต้องหาฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวครั้งก่อน และหากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวอาจไปกระทำความผิดซ้ำ

พริษฐ์และจตุภัทร์ถูกจับกุมอีกครั้งเมื่อวันที่ 8 และ 9 สิงหาคม ตามลำดับ ด้วยข้อหาฝ่าฝืนพรก.ฉุกเฉินฯ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 215 (“มีส่วนร่วมตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง”) และถูกศาลสั่งถอนประกัน²⁷ พริษฐ์ถูกตั้งข้อหาจากการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมอย่างสันติเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม หน้ากองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 ที่ปทุมธานี²⁸ จตุภัทร์ถูกตั้งข้อหาจากการจัดกิจกรรมประท้วงหน้าสถานีตำรวจทุ่งสองห้อง กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม²⁹

ข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์มุ่งเป้าไปที่การแสดงออกทางออนไลน์

ระหว่างวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 เกือบครึ่งหนึ่ง (55 คดีจาก 122 คดี) ของการใช้ข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์กับนักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย ผู้ชุมนุม และปัจเจกชนอื่น ๆ เป็นผลมาจากการแสดงออกทางออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยนี้พึ่งพาการใช้โซเชียลมีเดียอย่างมาก การตั้งข้อหาและดำเนินคดีที่หมิ่นประมาทกษัตริย์หลายคดีจึงมาจากการโพสต์หรือแชร์เนื้อหาออนไลน์ที่วิจารณ์สถาบันกษัตริย์หรือเรียกร้องการปฏิรูปสถาบัน³⁰ ระหว่างวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 มีบุคคลอย่างน้อย 55 รายถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ควบคู่กับมาตรา 14 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ จากการเผยแพร่เนื้อหาออนไลน์ ต่อไปจะเป็นตัวอย่างบางส่วนของกรณีดำเนินคดีอันเป็นผลมาจากการใช้สิทธิอันชอบธรรมที่จะมีเสรีภาพทางความคิดเห็นและการแสดงออกทางออนไลน์

วันที่ 15 ธันวาคม 2563 ตำรวจแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และฝ่าฝืนมาตรา 14(3) ของพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิด

18 ประชาไท, *Questions raised as some royal defamation cases are bailed, some not*, 6 พฤษภาคม 2564

19 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดสถิติการยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องขังคดีทางการเมือง 2564*, 3 พฤษภาคม 2564

20 อานนท์ น้าภา ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ถึง 1 มิถุนายน 2564

21 พริษฐ์ ชิวารักษ์ ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ถึง 11 พฤษภาคม 2564

22 ภาณุพงศ์ จาดนอก ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ ถึง 1 มิถุนายน 2564

23 สมยศ พุกกะเวส ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ถึง 23 เมษายน 2564

24 ปณัสนา สิทธิจิววัฒนกุล ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม ถึง 6 พฤษภาคม 2564; ปติวัฒน์ สาหร่ายแย้ม ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ถึง 9 เมษายน 2564

25 จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา ถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม ถึง 23 มิถุนายน 2021

26 FIDH, *Thailand: Arbitrary detention of eight pro-democracy activists*, 12 สิงหาคม 2564

27 FIDH, *Thailand: Arbitrary detention of eight pro-democracy activists*, 12 สิงหาคม 2564

28 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *ไม่ให้ประกัน! 9 นักกิจกรรม เหตุชุมนุม #ม็อบ2สิงหา หน้า ดชด. เรียกร้องให้ปล่อยตัวกลุ่มทะลุฟ้า ศาลฎีกาฯระบุไม่เกรงกลัวกรม.บ้านเมือง*, 15 สิงหาคม 2564

29 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *แจ้งข้อหา 4 คดี 5 นักกิจกรรม “ทะลุฟ้า” กรณีศาลสั่งให้ ส.ท. ทุ่งสองห้อง-พรรค พปชร.-ภูมิใจไทย-หล่อเทียนพรรษา ก่อนศาลไม่ให้ประกัน “ได้” อ้างจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น*, 15 สิงหาคม 2564

30 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *TLHR overall situation in January 2021*, 15 มีนาคม 2564; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *TLHR overall situation in February 2021*; 15 มีนาคม 2564

ทางคอมพิวเตอร์ กับสมบัติ ทองย้อย ผู้นำการคิดในทีมนุ่ม จากโพสต์บนโซเชียลมีเดีย³¹ ข้อกล่าวหาต่อสมบัติมาจากประชาชนรายหนึ่งที่แจ้งความร้องเรียนว่า เขาโพสต์ข้อความ 3 ข้อความบนเฟซบุ๊กที่ล้อเลียนพาดพิงถึงพระราชดำรัสและการเสด็จเยี่ยมประชาชนของกษัตริย์รัชกาลที่ 10 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2563 ที่กรุงเทพฯ ต่อมาในวันที่ 19 พฤษภาคม 2564 อัยการมีความเห็นสั่งฟ้องสมบัติข้อหาละเมิดมาตรา 112 วันเดียวกันนั้น ศาลอาญารุงเทพให้อนุญาตให้สมบัติได้ประกันตัว โดยกำหนดเงื่อนไขห้ามเข้าร่วมกิจกรรมที่จะกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อสถาบันกษัตริย์³²

วันที่ 25 มกราคม 2564 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) แจ้งข้อกล่าวหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และฝ่าฝืนมาตรา 14(3) พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ต่อชลธิชา แจ้งเร็ว และภานุพงศ์ จาคนอก จากการโพสต์ข้อความจดหมายถึงกษัตริย์รัชกาลที่ 10 บนเฟซบุ๊ก เป็นส่วนหนึ่งกิจกรรม “ราษฎรสาส์น” จัดโดยกลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” ซึ่งเป็นกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2563³³ ในข้อความจดหมาย ชลธิชาวิจารณ์งบประมาณและการใช้จ่ายของสถาบันกษัตริย์ รวมถึงย้าข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ส่วนภานุพงศ์เขียนวิจารณ์กษัตริย์รัชกาลที่ 10³⁴ ข้อกล่าวหาต่อทั้งสองคนมาจากการร้องเรียนของสมาชิกศูนย์ช่วยเหลือทางกฎหมายผู้ถูกล่วงละเมิดทางสังคมออนไลน์ (ศชอ.) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สนับสนุนสถาบันกษัตริย์ที่มีพฤติกรรมเป็นศาลเตี้ยออนไลน์ [ดูด้านล่าง, 3.3. มาตรา 112 กลับมาพร้อมกลุ่มศาลเตี้ยออนไลน์และสงครามบนอินเทอร์เน็ต]

เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2564 ตำรวจจับกุมทิวากร วิถีตน อายุ 45 ปี จากที่พักของเขาในจังหวัดขอนแก่น จากการโพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เรียกร้องให้ยุติการบังคับใช้มาตรา 112 และให้ปล่อยตัวแกนนำผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย โพสต์ดังกล่าวรวมถึงรูปภาพที่เขาใส่เสื้อยืดที่มีข้อความ “เราหมดศรัทธาสถาบันกษัตริย์แล้ว”³⁵ หลังทิวากรถูกจับกุม ตำรวจขออำนาจฝากขัง แต่ศาลจังหวัดขอนแก่นอนุญาตให้ทิวากรได้ประกันตัว เขายังถูกตั้งข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 (ยุยงปลุกปั่น) อีกด้วย ในวันที่ 28 พฤษภาคม อัยการสั่งฟ้องเขาในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และยุยงปลุกปั่น โดยศาลให้ประกันตัว³⁶ ก่อนหน้านั้นในเดือนกรกฎาคม 2563 ทิวากรเคยถูกจับกุมโดยไม่มีการแจ้งข้อหา จากการสวมเสื้อตัวเดียวกัน ในครั้งนั้นเขาถูกนำตัวไปยังโรงพยาบาลจิตเวชในจังหวัดขอนแก่น และถูกควบคุมตัวไว้ที่นั่นเป็นเวลา 15 วัน³⁷

มาตรา 112 กลับมาพร้อมกลุ่มศาลเตี้ยออนไลน์และสงครามบนอินเทอร์เน็ต

กลุ่มผู้สนับสนุนสถาบันกษัตริย์และศูนย์ปฏิบัติการไซเบอร์ของกองทัพ คือหน่วยแนวหน้าที่ดำเนินการโจมตีอย่างเป็นระบบกับผู้เห็นต่างทางการเมืองออนไลน์

เนื่องจากกฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์เปิดให้ใครก็ตามสามารถแจ้งความร้องเรียนก็ได้ ผลคือการดำเนินคดีโดยใช้มาตรา 112 มักจะเริ่มต้นมาจากการแจ้งความโดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป กลุ่มทางการเมือง และกลุ่มศาลเตี้ยที่ไล่ล่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด³⁸

หลังรัฐประหารเดือนพฤษภาคม 2557 เป็นต้นมา กองทัพไทยเริ่มใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือทำสงครามออนไลน์กับผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันกษัตริย์³⁹ โดยเฉพาะศูนย์ไซเบอร์กองทัพบกที่ก่อตั้งเมื่อ 2559⁴⁰ และบก.ปอท.⁴¹ ที่มีบทบาทสำคัญในการสอดส่องตรวจตราโลกไซเบอร์และปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นต่างทางการเมืองออนไลน์⁴² ในเดือนตุลาคม 2563 กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อติดตาม

31 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “สมบัติ” อดีตการ์ดเสื้อแดง ถูกดำเนินคดี “ม.112” หลังโพสต์ข้อความ “กล่าวมาก เก่งมาก ชอบใจ”, 15 ธันวาคม 2563

32 ไทยรัฐ, สมบัติ ทองย้อย ได้ประกันตัวแบบมีเงื่อนไข ห้ามยุ่ง สถาบันพระมหากษัตริย์, 19 พฤษภาคม 2564

33 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “ลูกเกิด-แม่” รับทราบข้อกล่าวหา 112 เหตุ ‘ราษฎรสาส์น’ โพสต์จดหมายถึงกษัตริย์, 25 มกราคม 2564

34 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “ลูกเกิด-แม่” รับทราบข้อกล่าวหา 112 เหตุ ‘ราษฎรสาส์น’ โพสต์จดหมายถึงกษัตริย์, 25 มกราคม 2564

35 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, จับกุม ‘ทิวากร’ แจ้งข้อหา ม.112-116 เหตุสวมเสื้อเราหมดศรัทธา-โพสต์เรียกร้องยุติการใช้ 112, 4 มีนาคม 2564

36 ประชาไท, Court accepts lèse-majesté case against ‘lost faith’ shirt wearer, 28 พฤษภาคม 2564

37 ประชาไท, ผู้สวมเสื้อ ‘เราหมดศรัทธาสถาบันกษัตริย์แล้ว’ ถูกจับเข้าจิตเวชแล้ว, 13 กรกฎาคม 2563

38 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, TLHR overall situation in March 2021, 16 เมษายน 2564; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, TLHR overall situation in April 2021, 13 พฤษภาคม 2564

39 Stanford Internet Observatory, Cheerleading without fans: A low-impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army, 8 ตุลาคม 2563

40 ประชาไท, Thai army forms ‘Army Cyber Center’ to protect the monarchy, 21 ตุลาคม 2558

41 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2552 เป็นหน่วยได้บังคับของกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนกลาง มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยี สืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์

42 Australian Journal of South-East Asian Studies, Mass Surveillance and the Militarization of Cyberspace in Post-Coup Thailand, 30 ธันวาคม 2559; The Diplomat, Thailand’s creeping digital authoritarianism, 17 กุมภาพันธ์ 2564

สืบสวนอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งรวมถึงการหมิ่นประมาท การข่มขู่ และ “เฟคนิวส์”⁴³

ทางการไทยไม่ได้ใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือตรวจตราและควบคุมข้อมูลเท่านั้น แต่ยังใช้เพื่อเรียกเสียงสนับสนุนจากประชาชนและชักนำทัศนคติของสาธารณชนอีกด้วย⁴⁴ หลังขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยปรากฏขึ้นในปี 2563 กองทัพไทยได้ใช้ปฏิบัติการด้านข่าวสารออนไลน์ หรือ ไอโอ (Information Operations; IOs) เพื่อปลุกเร้ากระแสแนวคิดชาตินิยม และโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองและผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย⁴⁵ นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2563 มีเอกสารหลายฉบับและคำให้สัมภาษณ์จำนวนมากชี้ว่าไหลออกมาสู่สายตาของสาธารณชน เปิดเผยบทบาทของกองทัพไทยในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและให้ทุนสนับสนุนปฏิบัติการไอโอและโจมตีทางออนไลน์ โดยมีเป้าหมายเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม ผู้วิพากษ์วิจารณ์สังคม และฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง⁴⁶ เมื่อเสียงเรียกร้องให้ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ดังขึ้นเรื่อยๆ จากการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ตัวแสดงที่เป็นรัฐ ซึ่งหลายคนมีกองทัพหนุนหลังได้ใช้โซเชียลมีเดียเผยแพร่ข้อความที่มีเนื้อหาสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ และระบุตัวความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์สถาบัน ซึ่งบางส่วนนำไปสู่การดำเนินคดีโดยใช้มาตรา 112⁴⁷

วันที่ 8 ตุลาคม 2563 ทวิตเตอร์รายงานว่า พวกเขาได้ระงับบัญชีผู้ใช้งาน 926 บัญชีที่สมัครใช้งานระหว่างเดือนเมษายน 2562 ถึงมีนาคม 2563 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกองทัพไทยและรัฐบาลที่กองทัพหนุนหลัง ที่ใช้งานประสานกันในเชิงปฏิบัติการไอโอ⁴⁸ โดยหลักแล้ว บัญชีผู้ใช้งานเหล่านี้เผยแพร่เนื้อหาที่มีลักษณะสนับสนุนกองทัพและรัฐบาลไทย และโจมตีนักการเมืองฝ่ายค้าน โดยเฉพาะพรรคอนาคตใหม่ที่ถูกล้มยุ้ยไป และพรรคก้าวไกล⁴⁹ ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน 2563 ทวิตเตอร์ระงับบัญชี @jitarsa_school ของโรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน หลังพบว่าบัญชีดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับบัญชีกว่า 48,000 บัญชี ที่เผยแพร่เนื้อหาเชิงสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ ทวิตเตอร์ระบุว่าบัญชีดังกล่าวมีพฤติกรรมการใช้งานที่ละเมิดกฎการใช้งาน “ว่าด้วยการสแปมและการควบคุมบิดเบือนแพลตฟอร์ม”⁵⁰

ในเดือนมีนาคม 2564 เฟซบุ๊กระงับการใช้งานบัญชี เพจ และกลุ่มบนเฟซบุ๊กจำนวน 185 รายการ รวมทั้งบัญชีผู้ใช้งานอินสตาแกรมจำนวน 18 บัญชี ที่พบว่ามีความเชื่อมโยงกับปฏิบัติการชักนำข้อมูลของกองทัพไทย⁵¹ บัญชีเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ของกองทัพ และมุ่งการสื่อสารไปยังสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เฟซบุ๊กระบุว่า เครือข่ายบัญชีเหล่านี้โพสต์เนื้อหาสนับสนุนกองทัพไทยและสถาบันกษัตริย์⁵²

นอกจากนี้ โซเชียลมีเดียได้กลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญที่ฝ่ายสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ใช้ปฏิบัติการตอบโต้ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย⁵³ กลุ่มสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ถูกสร้างขึ้นหลายกลุ่ม เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์พิทักษ์สถาบัน และเพื่อแจ้งความข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์กับใครก็ตามที่กลุ่มเหล่านี้เห็นว่าดูหมิ่นพระมหากษัตริย์⁵⁴ ตัวอย่างของกลุ่มเหล่านี้ได้แก่

- ไทยภักดี
- ศูนย์ช่วยเหลือด้านกฎหมายผู้ถูกล่วงละเมิด bully ทางสังคมออนไลน์
- เครือข่ายประชาชนปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์
- เครือข่ายอาสาชื้อปกป้องสถาบัน
- ศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน
- ประชาภักดีพิทักษ์สถาบัน
- กลุ่มปกป้องรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10

43 Bangkok Post, *New agency to tackle cybercrimes*, 13 ตุลาคม 2563

44 Stanford Internet Observatory, *Cheerleading without fans: A low-impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army*, 8 ตุลาคม 2563

45 Stanford Internet Observatory, *Cheerleading without fans: A low-impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army*, 8 ตุลาคม 2563

46 Thai Enquirer, *Army accused of conducting propaganda campaign against government's political opponent*, 26 กุมภาพันธ์ 2563; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แถลงการณ์ร่วม: เรียกร้องให้มีการสอบสวนและยุติการใช้ปฏิบัติการข่าวสารออนไลน์ของรัฐ (IO) โจมตีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน, 2 มีนาคม 2563; Bangkok Post, *Amy denies hiring firm to do IO after data leak*, 28 พฤศจิกายน 2563

47 Reuters, *Exclusive: Twitter suspends Thai royalist account linked to influence campaign*, 30 พฤศจิกายน 2563

48 Twitter, *Disclosing networks to our state-linked information operations archive*, 8 ตุลาคม 2563

49 Stanford Internet Observatory, *Cheerleading without fans: A low-impact Domestic Information Operation by the Royal Thai Army*, 8 ตุลาคม 2563

50 Reuters, *Exclusive: Twitter suspends Thai royalist account linked to influence campaign*, 30 พฤศจิกายน 2563

51 Reuters, *Facebook removes Thai military-linked information influencing accounts*, 3 มีนาคม 2564

52 Associated Press, *Prayuth orders probe into Facebook's removal of army's 'IO'*, 5 มีนาคม 2564

53 Reuters, *Exclusive: Twitter suspends Thai royalist account linked to influence campaign*, 30 พฤศจิกายน 2563

54 Channel News Asia, *In Focus: Growing divisions between Thailand's establishment and youth-led movement*, 10 ธันวาคม 2563; Reuters, *Google takes down maps targeting hundreds of Thais accused of opposing king*, 29 มิถุนายน 2564

- ชุดปฏิบัติการศรีสุริโยไทยปกป้องสถาบัน
- คนรุ่นใหม่รักสถาบัน
- สตรีไทยปกป้องสถาบัน
- NEXTGEN
- นักรบองค์ดำ สองคาบสมุทร
- เซียร์ลึง

วันที่ 28 มิถุนายน 2564 กูเกิลได้ลบข้อมูลหน้าเว็บเพจแผนที่ที่ดัดแปลงจากกูเกิลแม็พสองหน้า ซึ่งแสดงข้อมูลส่วนตัว ซึ่งรวมถึงภาพถ่าย ชื่อ และที่อยู่ของบุคคลกว่า 400 คนซึ่งถูกกล่าวหาว่าดูหมิ่นพระมหากษัตริย์⁵⁵ เว็บเพจทั้งสองเป็นของศูนย์ช่วยเหลือด้านกฎหมายผู้ถูกล่วงละเมิด bully ทางสังคมออนไลน์ กลุ่มออนไลน์ที่สนับสนุนสถาบันกษัตริย์ ซึ่งได้คุกคามล่วงละเมิดผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรายอื่น ๆ และแจ้งความร้องเรียนข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์กับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่า 1,400 ราย รวมถึงนักเรียนอายุเพียง 14 ปี⁵⁶ เมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2564 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเริ่มได้รับรายงานจำนวนมากจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตว่าพวกเขาถูกกลุ่มนี้ข่มขู่คุกคาม⁵⁷

เยาวชนถูกจับกุมและดำเนินคดี

นักเรียนอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นกำลังสำคัญหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ จากการเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 มีเยาวชนอย่างน้อยแปดคนถูกตั้งข้อหาฝ่าฝืนมาตรา 112

เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564 ตำรวจแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ต่อธนกร (สงวนนามสกุล) อายุ 17 ปี จากการปราศรัยที่การชุมนุมทางการเมืองบริเวณวงเวียนใหญ่ กรุงเทพฯ ในวันที่ 6 ธันวาคม 2563⁵⁸ ต่อมาในวันเดียวกัน พนักงานสอบสวนได้ส่งตัวเขาไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายควบคุมตัว ศาลออกคำสั่งอนุญาตให้ควบคุมตัวธนกร แต่ต่อมาให้ประกันตัวตามคำร้องขอของทนาย⁵⁹ วันที่ 24 พฤษภาคม 2564 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางแจ้งต่อธนกรถึงคำสั่งรับคำฟ้องของอัยการคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ ลงวันที่ 9 เมษายน 2564 ทำให้ธนกรเป็นเยาวชนคนแรกที่ถูกสั่งฟ้องคดีด้วยข้อหาตามมาตรา 11260

นอกจากนี้ ธนกรยังถูกแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์อีกข้อหาอีกด้วย ในวันที่ 20 มกราคม 2564 เขาและเยาวชนอายุ 17 ปีอีกคนหนึ่ง ถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 112 จากการใส่เสื้อครีโอลที่ออกไปเดินในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งกลางกรุงเทพฯ เพื่อประท้วงการดำเนินคดีข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์กับเยาวชนอีกคน เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2563⁶¹ แกนนำประท้วงอีกสี่คนยังถูกตั้งข้อหาในคดีเดียวกัน ได้แก่พริษฐ์ วัชรภูมิ ปณิสยา ลิทธิจิรวัฒนกุล และภานุพงศ์ จาดนอก เจ้าหน้าที่กล่าวหาว่าพวกเขาล้อเลียนกษัตริย์รัชกาลที่ 10 ด้วยการแสดงท่าเลียนแบบพระองค์

วันที่ 20 มีนาคม 2564 ตำรวจจับกุมเยาวชนอายุ 14 และ 15 ปี จากการฉีกแสดงออกต่อภาพพระบรมฉายาลักษณ์ในระหว่างการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยบริเวณหน้าศาลฎีกาที่กรุงเทพฯ ในวันเดียวกัน⁶² ตำรวจกล่าวหาว่าทั้งสองขังปาหยะใส่ภาพ ฉีดพ่นสเปรย์สี และเผาภาพพระบรมฉายาลักษณ์ของกษัตริย์ ทั้งสองถูกจับกุมโดยไม่มีหมายจับในระหว่างเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม⁶³ เยาวชนทั้งสองถูกนำตัวไปที่กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 ที่ปทุมธานี ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางให้ประกันตัวในวันต่อมา

55 Reuters, *Google takes down maps targeting hundreds of Thais accused of opposing king*, 29 มิถุนายน 2564

56 ประชาไท, *ศชอ. หอบหลักฐานส่ง ปอท. ให้ดำเนินคดี 1,275 รายชื่อ*, 11 กรกฎาคม 2564

57 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *ศชอ. ส่งข้อความข่มขู่บุคคลเรื่องการดำเนินคดี ม.112 ไม่น้อยกว่า 62 ราย เผยแพร่ข้อมูลบุคคลในกูเกิลแม็พกว่า 466 ราย*, 30 มิถุนายน 2564

58 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *สถิติเยาวชนถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกและการชุมนุม ปี 2563-64*, 19 มกราคม 2564

59 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *จัดตั้ง-ดี พะเยา-เยาวชน 17 ปี รับทราบข้อหา ม.112 ปราศรัยวิจารณ์สถาบันกษัตริย์ที่วงเวียนใหญ่*, 11 มกราคม 2564

60 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *First minor prosecuted with lèse-majesté law in 2021*, 27 พฤษภาคม 2564

61 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *แจ้ง '112' กิจกรรม #ใครๆก็ใส่ครีโอลไปเดินพารากอน เจตนาล้อเลียนกษัตริย์*, 20 มกราคม 2564

62 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *สถิติเยาวชนถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกและการชุมนุม ปี 2563-64*, 19 มกราคม 2564

63 Khaosod English, *20 arrested during the crackdown near Grand Palace, reporters hit by rubber bullets*, 21 มีนาคม 2564

กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ถูกตีความไปไกลสุดขีด

เช่นเดียวกับสถานการณ์ในสมัยคสช.⁶⁴ ทางของไทยยังคงตีความมาตรา 112 ออกไปอย่างกว้างขวาง และขยายความตัวบทจนพลิกผัน ส่วนต่อไปจะเป็นตัวอย่างบางส่วนของกรรณการฟ้องร้องดำเนินคดีที่ทางการใช้มาตรา 112 อย่างแปลกประหลาด

วิจารณ์การจัดหาวัคซีนโควิด-19

ทางของไทยได้กล่าวหาดำเนินคดีกับบุคคลหลายคน จากการวิจารณ์เรื่องการจัดหาวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาลไทย ซึ่งอ้างอิงไปถึงบทบาทของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อนโยบายรับมือสถานการณ์โรคระบาดของประเทศ⁶⁵

เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2564 ผู้แทนของนายกรัฐมนตรียุติประยุทธ์แจ้งความขอหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ต่อ ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ที่ถูกลบไปแล้ว จากการวิจารณ์เรื่องการจัดหาวัคซีนป้องกันโควิด-19 ของรัฐบาล⁶⁶ ผู้ร้องเรียนกล่าวหาว่าธนาธรหมิ่นประมาทกษัตริย์รัชกาลที่ 10 ระหว่างเฟสบุ๊กไลฟ์ในหัวข้อ “วัคซีนพระราชทาน: ใครได้ใครเสีย?” เมื่อวันที่ 18 มกราคม ระหว่างการไลฟ์สดนั้น ธนาธรตั้งคำถามถึงแนวทางการเลือกบริษัท สยามไบโอไซเอนซ์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่มีสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ถือหุ้น 100% ให้เป็นผู้ผลิตวัคซีนแอสตราเซนเนกาที่พัฒนาขึ้นในสหราชอาณาจักรเพียงรายเดียวให้แก่ไทย นอกจากนี้ ธนาธรยังถูกแจ้งข้อกล่าวหาด้วยมาตรา 14(3) พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ โดยถูกกล่าวหาว่าเผยแพร่ข้อมูลเท็จออนไลน์และสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาชน⁶⁷

ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พูกระหว่างการแถลงข่าววันที่ 21 มกราคม 2564 ที่กรุงเทพฯ เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การแจ้งข้อกล่าวหาต่อเขาภายใต้มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาประเทศไทย © Lauren DECICCA / GETTY IMAGES

64 FIDH, 36 and Counting: Lèse-majesté imprisonment under Thailand's military junta, 26 กุมภาพันธ์ 2559

65 ประชาไท, รวมกรณีวิจารณ์การจัดการวัคซีนโควิด-19 แล้วโดนคดี ม.112, 15 พฤษภาคม 2564

66 Reuters, Gov't files royal insult complaint after criticism of its vaccine strategy, 20 มกราคม 2564

67 ประชาไท, ดีอีเอสแจ้งความเอาผิด 'ธนาธร' ม.112-พ.ร.บ.คอมฯ ปมไลฟ์วิจารณ์นำเข้าวัคซีน, 20 มกราคม 2564

วันที่ 25 มกราคม 2564 ตำรวจจังหวัดลำปางแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 กับบุคคลห้าราย (สี่รายในนั้นเป็นนักเรียนนักศึกษา) จากการชวนป้ายผ้าที่มีข้อความ “งบสถาบันกษัตริย์>วัคซีนCOVID19” บริเวณสะพานรัษฎาภิเศกในจังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2563⁶⁸ ทั้งหมดถูกปล่อยตัวหลังตำรวจเก็บตัวอย่าง DNA จากแต่ละคน⁶⁹

วันที่ 30 มีนาคม 2564 ตำรวจแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์กับปียรัฐ จงเทพ แกนนำกลุ่มมวชนอาสา We Volunteer (WeVo) จากการจัดทำป้ายที่มีข้อความวิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์จัดหาวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล และติดตั้งตามที่ต่าง ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 23 มกราคม⁷⁰ ปียรัฐถูกแจ้งข้อหาในขณะถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ระหว่างรอการพิจารณาคดีอีกคดีหนึ่ง ที่เขาถูกแจ้งข้อหาเป็นอั้งยี่ และเป็นช่องโจร (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209 และ 210) จากเหตุชุมนุมประท้วงในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม⁷¹ ต่อมาวันที่ 2 เมษายน ศาลอาญารัฐบาลอนุญาตให้ประกันตัวปียรัฐในคดีเกี่ยวกับเหตุวันที่ 6 มีนาคม แต่ตำรวจเข้าอายัดตัวต่อทันทีตามหมายจับข้อหาตามมาตรา 112 จากเหตุประท้วงที่จังหวัดกาฬสินธุ์⁷² วันที่ 3 เมษายน ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์สั่งอนุญาตให้ฝากขังปียรัฐจากข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ทำให้เขาถูกนำตัวไปคุมขังที่เรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นเวลา 33 วัน เขาได้รับการปล่อยตัวในที่สุดเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม หลังศาลปฏิเสธไม่ให้ประกันตัวซ้ำหลายครั้ง⁷³

วันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ตำรวจในกรุงเทพฯ แจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ต่อหญิงคนหนึ่งจากการโพสต์วิดีโอบน TikTok วิพากษ์การใช้จ่ายงบประมาณจัดการโควิด-19 ของรัฐบาล⁷⁴

แต่งตั้งคอสตูดเข้าร่วมกิจกรรมแฟชั่นโชว์

วันที่ 17 ธันวาคม 2563 ตำรวจแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ต่อจตุพร แสงอิง นักกิจกรรม จากการสวมชุดไทยเดินแฟชั่นโชว์บนถนนสีลม กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมล้อเลียนที่จัดโดยผู้ชุมนุมประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2563⁷⁵ จตุพรถูกกล่าวหาว่าเลียนแบบพระราชินีด้วยการแต่งกายและท่าทางเหมือนราชินี หลังรับทราบข้อกล่าวหาแล้ว จตุพรได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ต้องประกัน⁷⁶

นอกจากจตุพรแล้ว นกสินธุ์ (สงวนนามสกุล) นักเรียนอายุ 16 ปี ก็ถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 112 จากการเข้าร่วมกิจกรรมประท้วงเดียวกันด้วย⁷⁷ นกสินธุ์ถูกกล่าวหาว่าล้อเลียนกษัตริย์รัชกาลที่ 10 จากการใส่เสื้อครีโอลที่อปัสต้า ในวันที่ 17 ธันวาคม หลังเข้ารับทราบข้อกล่าวหาหมิ่นประมาทกษัตริย์แล้ว นกสินธุ์ถูกตำรวจนำตัวไปขอออกหมายควบคุมตัวที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลมีคำสั่งให้ควบคุมตัว โดยให้เหตุผลว่าเป็นความผิดที่มีอัตราโทษสูง ต่อมาเขาได้รับการปล่อยตัวในวันเดียวกันหลังทนายยื่นคำร้องขอประกันตัว⁷⁸

68 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *ตร.แจ้งข้อหา ม.112 ต่อ 5 นศ.-ปชช.ลำปาง เหตุชวนป้าย “งบสถาบันกษัตริย์>วัคซีนCOVID19”*, 25 มกราคม 2564

69 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *ตร.แจ้งข้อหา ม.112 ต่อ 5 นศ.-ปชช.ลำปาง เหตุชวนป้าย “งบสถาบันกษัตริย์>วัคซีนCOVID19”*, 25 มกราคม 2564

70 ประชาไท, *Activist immediately re-arrested following release*, 5 เมษายน 2564

71 ประชาไท, *Trash dumped and burned at court entrance*, 7 มีนาคม 2564

72 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดสถิติการยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องขังคดีทางการเมือง 2564*, 3 พฤษภาคม 2564

73 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *ให้ประกันตัวคดี 112 ‘โตโต้’ ใช้หลักทรัพย์ 2 แสนบาท พร้อมติด EM พ่วงเงื่อนไขห้ามทำกิจกรรมเสื่อมเสียต่อสถาบันกษัตริย์*, 5 พฤษภาคม 2564

74 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *แจ้ง “ม.112-พ.ร.บ.คอม” สาวกาฬสินธุ์ เหตุโพสต์คลิป TikTok วิพากษ์การใช้ภาษีประชาชน พบตัวแทนประยุทธ์เป็นผู้กล่าวหา*, 21 พฤษภาคม 2564

75 ประชาไท, *Students accused of royal defamation for protest fashion show hear charges*, 18 ธันวาคม 2563

76 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดข้อกล่าวหา ม.112 เยาวชน – ผู้แต่งคอสเพลย์ชุดไทย เหตุเดินพรมแดงมือแบกแฟชั่นโชว์ที่สีลม*, 17 ธันวาคม 2563

77 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดข้อกล่าวหา ม.112 เยาวชน – ผู้แต่งคอสเพลย์ชุดไทย เหตุเดินพรมแดงมือแบกแฟชั่นโชว์ที่สีลม*, 17 ธันวาคม 2563

78 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดข้อกล่าวหา ม.112 เยาวชน – ผู้แต่งคอสเพลย์ชุดไทย เหตุเดินพรมแดงมือแบกแฟชั่นโชว์ที่สีลม*, 17 ธันวาคม 2563

วิจารณ์กษัตริย์องค์ก่อน

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2564 ตำรวจปอท. แจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และฝ่าฝืนมาตรา 14(3) พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์กับนักเรียนอายุ 19 ปี จากการโพสต์ภาพกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ที่เสด็จสวรรคตเมื่อเดือนตุลาคม 2559 พร้อมข้อความที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการดูหมิ่นพระองค์บนทวีตเตอร์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2563⁷⁹ หลังเข้ารับทราบข้อกล่าวหาแล้ว เธอได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ต้องวางประกัน⁸⁰

วันที่ 1 มิถุนายน 2564 ตำรวจจังหวัดสมุทรปราการแจ้งข้อหามาตรา 112 และมาตรา 14(3) พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ต่อนักเรียนอายุ 16 ปี จากการวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์รัชกาลที่ 9 โดยโพสต์รูปภาพของพระองค์และเจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติ พระราชนัดดา ในกลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” เมื่อเดือนพฤษภาคม 2563⁸¹ ตำรวจปล่อยตัวเธอในวันเดียวกัน

อ้างอิงแถลงการณ์ยูเอ็นว่าด้วยการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์

วันที่ 21 ธันวาคม 2563 ตำรวจจากสน.บางเขน กรุงเทพฯ แจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์และยุยงปลุกปั่นต่อพิมพ์ลิรี เพชรน้ำรอบ ผู้ทำงานองค์กรพัฒนาเอกชนและนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย ข้อกล่าวหาที่มาจากคำปราศรัยในที่สาธารณะของพิมพ์ลิรี ระหว่างการประชุมเรียกร้องประชาธิปไตยหน้ากรมทหารราบที่ 11 กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2563 โดยเธอได้อ้างถึงแถลงการณ์ของเควิต เคย์ ผู้รายงานพิเศษของสหประชาชาติด้านการส่งเสริมและปกป้องสิทธิในเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นและการแสดงออก ที่วิพากษ์วิจารณ์มาตรา 112 ของประเทศไทย⁸² เมื่อเดือนตุลาคม 2560 นายเคย์กล่าวว่า กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ไม่มีที่ยืนในประเทศประชาธิปไตย และไม่สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ [ดูด้านล่าง, 6. ข้อกังวลของประชาคมระหว่างประเทศเกี่ยวกับการใช้มาตรา 112]

วังปารวาสุนัข

วันที่ 26 มีนาคม 2564 ตำรวจแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ต่อปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล แกนนำประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย ขณะที่เธอถูกคุมขังอยู่ที่ทัณฑสถานหญิงกลางในกรุงเทพฯ ข้อหาดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการชุมนุมประท้วงต่อเหตุที่ตำรวจจับกุมสิริชัย นาถึง นักกิจกรรมอีกคนหนึ่ง ด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2564 ในระหว่างการประท้วง ปณัสยาขว้างปาอาหารสุนัขใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจและภาพพระบรมฉายาลักษณ์กษัตริย์รัชกาลที่ 10 ที่สภ.คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี⁸³ มีบุคคลถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 112 จากการชุมนุมประท้วงเดียวกันนี้ทั้งสิ้นเก้าราย ซึ่งรวมถึงเด็กนักเรียนอายุ 17 ปีคนหนึ่งและนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตยเจ็ดคน รวมทั้งพริษฐ์ วัชรภูมิ และภานุพงศ์ จาคนอก⁸⁴ เจ้าหน้าที่เห็นว่ากรขว้างปาอาหารสุนัขถือว่า ผู้ชุมนุมเปรียบเทียบกับตำรวจเป็นเหมือนสุนัข และพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของสุนัข⁸⁵

79 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แจ้งข้อหา ม.112-พ.ร.บ.คอมฯ นักศึกษาผู้ใช้ทวีตเตอร์ โพสต์ถึงรัชกาลที่ 9, 16 กุมภาพันธ์ 2564

80 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แจ้งข้อหา ม.112-พ.ร.บ.คอมฯ นักศึกษาผู้ใช้ทวีตเตอร์ โพสต์ถึงรัชกาลที่ 9, 16 กุมภาพันธ์ 2564

81 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 1 เยาวชนอายุ 16 ปี ถูกแจ้งข้อหา ม.112 หลังโดนล่าแม่มด เหตุโพสต์วิจารณ์ ร.9 ลงในกลุ่ม “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส”, 2 มิถุนายน 2564

82 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, เปิดข้อหาคดี #ม็อบ29พฤศจิกา “ทราย” ไม่ได้ขึ้นปราศรัยแต่ถูกแจ้ง ม.112-116 ด้วย, 21 ธันวาคม 2563

83 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, ตำรวจแจ้ง ม. 112 เพิ่มเติมกับ “รุ่ง-ปณัสยา” เหตุปาอาหารหมาประท้วงการจับกุม “นิว-สิริชัย”, 27 มีนาคม 2564

84 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, ตำรวจแจ้ง ม. 112 เพิ่มเติมกับ “รุ่ง-ปณัสยา” เหตุปาอาหารหมาประท้วงการจับกุม “นิว-สิริชัย”, 27 มีนาคม 2564

85 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 4 นักกิจกรรม รับทราบข้อกล่าวหา ม.112 เพิ่ม คดีปาอาหารหมาเรียกร้องให้ปล่อยตัว “นิว”, 12 มีนาคม 2564

ผู้ชุมนุมประท้วงอาจต้องโทษประหารจาก “พยายามกระทำการประทุษร้ายต่อพระราชินี”

เกิดความคับหน้าอันน่าตกตะลึง ระหว่างเดือนตุลาคมและพฤษภาคม 2563 เจ้าหน้าที่จับกุมผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยห้าราย และแจ้งข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์อีกรูปแบบหนึ่ง ครึ่งนี้ภายใต้มาตรา 110 ประมวลกฎหมาย⁸⁶ ซึ่งกำหนดระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 16 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตแก่ผู้ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐาน “กระทำการ หรือพยายามกระทำการประทุษร้ายต่อพระราชินี” หรือต้องระวางโทษประหารชีวิต “ถ้าการกระทำนั้นมีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่พระชนม์หรือชีวิต”

ผู้ถูกกล่าวหาด้วยข้อหานี้มีห้าคน ได้แก่ นักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย บุญเกื้อหนุน เป้าทอง เอกชัย หงส์กังวาน สุรนาถ เป้นประเสริฐ และปัจเจกชนอีกสองราย โดยสืบเนื่องมาจากการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2563 ในกรุงเทพฯ⁸⁷ ผู้ถูกกล่าวหาทั้งห้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างสันติจำนวนมากที่อยู่บริเวณใกล้ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งขบวนเสด็จของของพระราชินีได้เคลื่อนผ่านบริเวณดังกล่าวและเผชิญหน้ากับผู้ประท้วงเป็นระยะเวลาสั้น ๆ⁸⁸ เอกชัยกับสุรนาถถูกจับกุมเมื่อวันที่ 16 ตุลาคมและ 21 ตุลาคม ตามลำดับ และถูกคุมขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ทั้งสองถูกปล่อยตัวในวันที่ 3 พฤษภาคม 2563⁸⁹ ต่อมานักกิจกรรมทั้งห้าถูกสั่งฟ้องด้วยข้อหาตามมาตรา 110 ในวันที่ 31 มีนาคม 2564⁹⁰

86 ประชาไท, *Protesters accused of harming the Queen, royal motorcade route questioned*, 19 ตุลาคม 2563; *ประชาไท, Third person charged in connection with the royal motorcade incident*, 21 ตุลาคม 2563; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *อัยการยังไม่รับสำนวนคดี ม.110 “ประทุษร้ายเสรีภาพราชินี”* หลังมีผู้ต้องหาเพิ่มอีก 2 ราย, 22 มกราคม 2564

87 FIDH, *Thailand: Release all democracy activists, end crackdown on peaceful dissent and independent media*, 16 October 2020; BBC Thai, *ขบวนเสด็จ: เสียงจากผู้ต้องหาในคดีประวัติศาสตร์ มาตรา 110*, 20 พฤศจิกายน 2563

88 Reuters, *Turning point in Thailand: Queen's brush with protest*, 23 ตุลาคม 2563

89 ประชาไท, *4 pro-democracy protesters released from temporary detention*, 3 พฤศจิกายน 2563

90 BBC Thai, *ขบวนเสด็จ: ศาลให้ประกันตัว 5 จำเลยคดีประทุษร้ายองค์ราชินี ม.110 หลังอัยการสั่งฟ้อง*, 31 มีนาคม 2564

ข้อเตือนความจำ: มาตรา 112 จัดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

มาตรา 112 ยังคงเป็นเป็นอาวุธทางกฎหมายอันทรงอำนาจที่ใช้ปิดกั้นการวิพากษ์วิจารณ์และการพูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ของไทย ซึ่งขัดกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights; ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ประเด็นหลักที่ขัดต่อ ICCPR ได้แก่ 1) สิทธิในความปลอดภัยของร่างกายและเสรีภาพที่จะไม่ถูกจับกุมควบคุมตัวโดยพลการ (ข้อ 9) 2) สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม (ข้อ 14) และ 3) สิทธิในเสรีภาพในเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก (ข้อ 19)

การลิดรอนเสรีภาพที่มาจากการดำเนินคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ ถือเป็นการควบคุมตัว “โดยพลการ” ตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นผลจากการใช้สิทธิอันชอบธรรมในเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก ตามที่ได้รับรองไว้ในข้อ 19 ข้อ 9(1) ของ ICCPR กำหนดว่า “บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยพลการมิได้”

การปฏิเสธสิทธิประกันตัวของผู้ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นประมาทกษัตริย์อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบของศาลก็ไม่เป็นไปตามข้อ 9(3) ของ ICCPR ซึ่งมีหลักว่าการควบคุมระหว่างการพิจารณาคดีควรเป็นมาตรการในกรณีฉุกเฉิน ไม่ใช่ข้อบังคับ⁹¹ นอกจากนี้ การควบคุมตัวจำเลยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ระหว่างรอพิจารณาคดี ยังเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามที่ได้รับรองไว้ในข้อ 14(2) ของ ICCPR และในรายงานประจำปี 2554 ของคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (UN Working Group on Arbitrary Detention; WGAD) ยังกำหนดว่าการควบคุมตัวระหว่างรอพิจารณาคดีควรเป็นมาตรการในกรณีฉุกเฉิน⁹²

ศาลไทยมักอ้างเหตุผลที่ไม่อนุญาตให้ผู้ถูกคุมขังข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ได้ประกันตัว โดยพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้: 1) ความผิดที่ถูกล่าหือว่าเป็นความผิดร้ายแรง 2) ผู้ต้องหาอาจจะหลบหนี และ 3) เกรงว่าผู้ต้องหาจะไปกระทำความผิดดังที่ถูกล่าหือซ้ำอีก [ดูด้านบน, 3.1 นักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตยอาจเผชิญโทษจำคุกหลายสิบปี] การให้เหตุผลเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และแนวนโยบายของสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนว่าเกณฑ์เหล่านี้ไม่ใช่เหตุให้ลิดรอนเสรีภาพของจำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์โดยอัตโนมัติ

ประเด็นเรื่องความร้ายแรงของความผิด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Human Rights Committee; CCPR) ได้ระบุในความเห็นทั่วไปฉบับที่ 35 (General Comment No. 35) ว่า ศาลไม่ควรผูกมัดระหว่างรอพิจารณาคดีโดยอ้างอัตราโทษสูง แต่วินิจฉัยจากความจำเป็น⁹³ ในทำนองเดียวกัน WGAD ได้กำหนดในความเห็นของคณะทำงานว่า “การควบคุมตัวระหว่างรอพิจารณาคดีไม่ควรเป็นข้อบังคับกับจำเลยทุกคนที่ถูกตั้งข้อหาความผิดหนึ่งใด โดยไม่วินิจฉัยพฤติการณ์เป็นรายกรณี หรือไม่ควรสั่งควบคุมตัวโดยอ้างว่าความผิดที่ถูกล่าหือมีอัตราโทษสูงแทนที่จะวินิจฉัยจากความจำเป็น”⁹⁴

ประเด็นเรื่องผู้ต้องหาอาจจะหลบหนี ข้อ 9(3) ของ ICCPR กำหนดว่าการปล่อยตัวจากการควบคุมตัวระหว่างรอพิจารณาคดีนั้น “อาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา”

ส่วนประเด็นเรื่องอาจกระทำความผิดซ้ำ CCPR ระบุในความเห็นทั่วไปฉบับที่ 35 ว่า “การควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดีต้องเป็นผลมาจากการวินิจฉัยเป็นรายกรณีไป และต้องชอบด้วยเหตุผลและความจำเป็นต่อพฤติการณ์ทั้งปวง ทั้งนี้โดยเป็นไปเพื่อป้องกันการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการกระทำความผิดซ้ำ” และ “ไม่ควรรวมถึงมาตรฐานที่คลุมเครือและครอบคลุมมากเกินไป เช่น การอ้างความปลอดภัยของสาธารณะ”⁹⁵ WGAD ยังได้ย้ำหลักการนี้ในความเห็นหลายความเห็นที่เกี่ยวข้องกับจำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์

91 UN Human Rights Committee, *General comment No.35 – Article 9 (Liberty and security of person)*, 16 December 2014; UN Doc. CCPR/C/GC/35 Para. 38.

92 UN Human Rights Council, *11th session, Report of the Working Group on Arbitrary Detention*, 26 December 2011; UN Doc. A/HRC/19/57 Paras. 48-58.

93 UN Human Rights Committee, *General comment No.35 – Article 9 (Liberty and security of person)*, 16 December 2014; UN Doc. CCPR/C/GC/35 Para. 38.

94 UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-ninth session*, 21-25 August 2017 – No.51/2017 (Thailand), 13 October 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/51; UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-ninth session*, 21-25 August 2017 – No.56/2017 (Thailand), 13 October 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/56; UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its eighty-first session*, 17-26 April 2018 – No.3/2018 (Thailand), 9 July 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2018/3.

95 UN Human Rights Committee, *General comment No.35 – Article 9 (Liberty and security of person)*, 16 December 2014; UN Doc. CCPR/C/GC/35 Para. 38.

นับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2563 เกือบครึ่งหนึ่งของการใช้ข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์เป็นผลมาจากการใช้สิทธิอันชอบธรรมที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก ตามที่ได้มีการรับรองไว้ในข้อ 19 แห่ง ICCPR ซึ่งกำหนดว่าสิทธิดังกล่าวอาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพื่อเคารพต่อสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองความมั่นคงแห่งชาติ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน สาธารณสุข หรือศีลธรรมอันดี อย่างไรก็ตาม ขอบเขตและบทลงโทษตามมาตรา 112 ไม่เป็นไปตามข้อจำกัดต่อเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออกตามที่กำหนดไว้ในข้อ 19 ของ ICCPR เนื่องจากไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขอันเคร่งครัดด้วยความจำเป็นและความได้สัดส่วน ทางประเทศไทย รวมทั้งศาลไทย ยังคงไม่สามารถอธิบายได้ว่า เนื้อหาออนไลน์ที่วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ถือว่าเป็นการดูหมิ่น หมิ่นประมาท หรืออาชญากรรมร้ายตามมาตรา 112 ได้อย่างไร ในทำนองเดียวกัน ทางประเทศไทยก็ยังไม่สามารถอธิบายได้ว่าการเผยแพร่เนื้อหาออนไลน์เหล่านั้นเป็นภัยคุกคามต่อสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น ความมั่นคงแห่งชาติ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน สาธารณสุข หรือศีลธรรมอันดีอย่างไร รวมทั้งไม่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดการใช้ข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์จึงเป็นมาตรการที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับการเผยแพร่เนื้อหาเหล่านั้น

ในความเห็นทั่วไปฉบับที่ 34 CCPR เน้นย้ำว่า “เพียงแค่อ้างอิงถึงว่ารูปแบบการแสดงออกถือเป็นการดูหมิ่นบุคคลสาธารณะนั้น ไม่ใช่เหตุผลเพียงพอที่จะกำหนดบทลงโทษอาญาได้”⁹⁶ CCPR ยังได้แสดงความกังวลโดยเจาะจงเกี่ยวกับกฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ และเรียกร้องให้รัฐภาคียุติการห้ามวิจารณ์สถาบันต่าง ๆ⁹⁷ อีกทั้งยังระบุว่า กฎหมายหมิ่นประมาทจะต้องไม่ปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก และโทษจำคุก “ไม่ใช่บทลงโทษที่เหมาะสม” ต่อการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว

เยาวชน (หรือบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี) ยังถูกจับกุมและดำเนินคดีด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์จากการเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย [ดูด้านบน, 3.4 เยาวชนถูกจับกุมและดำเนินคดี] มาตรการนี้จะละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก และขัดกับพันธกรณีของประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child; CRC) สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของเด็กถูกรับรองโดยข้อ 13 และ 15 ของ CRC นอกจากนี้ ข้อ 37 ของ CRC ยังระบุว่า การจับกุม คุมขัง หรือจำคุกเด็กจะต้อง “ใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาสั้นที่สุดอย่างเหมาะสม” ท้ายที่สุด ข้อ 4 ของ CRC กำหนดว่า ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กจะต้อง “คำนึงถึงเป็นลำดับแรก” ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กโดยศาลหรือหน่วยงานฝ่ายบริหาร

96 UN Human Rights Committee, 102nd session, General comment No.34 – Article 19: Freedoms of opinion and expression, 12 September 2011, UN Doc. CCPR/C/GC/34 Para. 47.

97 UN Human Rights Committee, General comment No.35 – Article 9 (Liberty and security of person), 16 December 2014; UN Doc. CCPR/C/GC/35 Para. 38.

ข้อกังวลของประชาคมระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการใช้มาตรา 112

ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กลไกติดตามตรวจสอบสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติหลายต่อหลายกลไก ได้แสดงข้อกังวลต่อมาตรา 112 หลายครั้ง และประกาศว่าการบังคับใช้กฎหมายมาตรานี้ไม่สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ระหว่างปี 2554 ถึง 2558 หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติหลายหน่วยงานได้ออกแถลงการณ์รวมทั้งสิ้น 14 ฉบับ ที่เรียกร้องให้แก้ไขหรือยกเลิกมาตรา 112 และปล่อยตัวผู้ถูกควบคุมตัวด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์⁹⁸ ข้อเรียกร้องเหล่านี้ถูกนำมาใช้อีกครั้งในช่วงไม่นานมานี้

วันที่ 28 พฤษภาคม 2560 CCPR ได้ออกข้อสังเกตโดยสรุป (Concluding Observations) ภายหลังการพิจารณารายงานการปฏิบัติตามพันธกรณี (Universal Periodic Review; UPR) ครั้งที่สอง ในวันที่ 13-14 มีนาคม 2560 ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁹⁹ ในประเด็นเรื่องการดำเนินคดีมาตรา 112 ที่เพิ่มมากขึ้นนั้น CCPR แสดงความกังวลต่อ “การลงโทษอย่างรุนแรง ซึ่งนำไปสู่โทษจำคุกหลายสิบปี” แก่ผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในข้อหาดังกล่าว CCPR เสนอแนะให้ประเทศไทยพิจารณาทบทวนบทบัญญัติมาตรา 112 เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ 19 ของ ICCPR และกล่าวว่าการกำหนดโทษจำคุกแก่ผู้ที่ใช้เสรีภาพในการแสดงความเห็นของตนนั้นถือเป็นการละเมิดบทบัญญัตินี้

วันที่ 6 ตุลาคม 2560 ระหว่างการบรรยายสาธารณะที่สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศในประเทศไทย (FCCT) ณ กรุงเทเพเดวิต เคย์ ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพด้านความเห็นและการแสดงออกในขณะนั้นกล่าวว่า การใช้กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ในประเทศไทย “ไม่สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และควรจะถูกยกเลิก” เขายังกล่าวด้วยว่า มาตรา 112 “ควรถูกยกเลิก”¹⁰⁰

วันที่ 18 ธันวาคม 2563 ราวีนา ชัมดาซานี โฆษกสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ แถลงว่าสหประชาชาติ “เป็นกังวลอย่างยิ่ง” ที่มีการใช้มาตรา 112 กับผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างน้อย 35 คน รวมถึงเด็กนักเรียนอายุ 16 ปีคนหนึ่ง เธอได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทย “แก้กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์” เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ 19 ของ ICCPR¹⁰¹

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2564 ไอริน ชาน ผู้รายงานพิเศษด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกเคลมอนด์ วูเล ผู้รายงานพิเศษด้านสิทธิในเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบและการสมาคม และสมาชิกWGAD แสดงข้อกังวลอย่างสูงต่อการดำเนินคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ที่เพิ่มสูงขึ้น และการบังคับใช้มาตรา 112 ที่รุนแรงขึ้นในประเทศไทย พวกเขาระบุว่า รู้สึกกระวนกระวายใจอย่างยิ่งกับคำตัดสินลงโทษอันรุนแรงในกรณีของอัฐชนัน ปริเลิศ จำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ เมื่อเดือนมกราคม 2564 คณะผู้เชี่ยวชาญกล่าวด้วยว่า กฎหมายหมิ่นประมาทกษัตริย์ “ไม่ควรมีที่ยืนในประเทศประชาธิปไตย” และเรียกร้องให้รัฐบาลไทย “แก้ไขและยกเลิก” มาตรา 112 ยุติการตั้งข้อหาเกี่ยวกับทุกคนที่กำลังเผชิญการดำเนินคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ และปล่อยตัวผู้ที่ถูกคุมขังจากการใช้สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก¹⁰²

นอกจากนี้ WGAD ยังได้ประกาศหลายครั้งว่า การลิดรอนเสรีภาพอันมีเหตุมาจากข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ในประเทศไทยเป็นการควบคุมตัว “โดยพลการ” และเรียกร้องให้รัฐบาลไทยปล่อยตัวผู้ที่ถูกควบคุมตัวด้วยข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์โดยทันที และให้ชดเชยค่าเสียหายให้พวกเขา¹⁰³ ระหว่างเดือนสิงหาคม 2555 ถึงเดือนสิงหาคม 2564 WGADได้ประกาศให้การลิดรอนเสรีภาพของบุคคลแปรปรายด้วยข้อหามาตรา 112 เป็นการควบคุมตัวโดยพลการ ผู้ถูกควบคุมตัวเหล่านั้นถูกปล่อยตัวในเวลาต่อมา¹⁰⁴ ผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพจากข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ซึ่งคณะทำงานว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการประกาศว่าเป็นการควบคุมตัว “โดยพลการ” ในช่วงที่ผ่านมาได้แก่ พงษ์ศักดิ์ ศรีบุญเพ็ง (21 พฤศจิกายน 2559)¹⁰⁵

98 FIDH, 36 and counting: Lèse-majesté imprisonment under Thailand's military junta, 26 February 2016

99 UN Human Rights Committee, Concluding observations on the second periodic report of Thailand, 15 April 2017, UN Doc. CCPR/C/THA/CO/2.

100 FIDH, UN expert calls for end to lèse-majesté prosecutions and more arbitrary detentions, 10 October 2017

101 UN OHCHR, Press briefing notes on Thailand, 18 December 2020

102 UN OHCHR, Thailand: UN experts alarmed by the rise in use of lèse-majesté law, 8 February 2021.

103 FIDH, Lèse-majesté must not be used to criminalize pro-democracy protest leaders and participants, 25 พฤศจิกายน 2563

104 FIDH, UN body petitioned over record-breaking prison sentence in lèse-majesté case, 7 กรกฎาคม 2564

105 UN Human Rights Council, Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-seventh session, 21-25 November 2016 – No.44/2016 (Thailand), 17 January 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2016/44.

ศศิพิมล ปฐมวงศ์ฟ้างาม (23 สิงหาคม 2560)¹⁰⁶ เอียร์สุธรรม สุทธิจิตเศรษฐี (24 สิงหาคม 2560)¹⁰⁷ ชญาภา โชศพรบุศศรี (17 เมษายน 2561)¹⁰⁸ และสิริภพ กรณ์อรุณ (24 เมษายน 2562)¹⁰⁹

นอกจากนี้ประชาคมระหว่างประเทศยังได้แสดงข้อกังวลของตนเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรา 112 อีกด้วย เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2560 ระหว่างUPR ครั้งที่สอง ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประเทศไทยได้รับข้อเสนอแนะถึงเจ็ดข้อ ที่ให้แก้ไขหรือยกเลิกมาตรา 112 และให้ยุติการใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก¹¹⁰

106 UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-ninth session*, 21-25 August 2017 – No.51/2017 (Thailand), 13 October 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/51.

107 UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its seventy-ninth session*, 21-25 August 2017– No.56/2017 (Thailand), 13 October 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/56.

108 UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its eighty-first session*, 17-26 April 2018 – No.3/2018 (Thailand), 9 July 2017, UN Doc. A/HRC/WGAD/2018/3.

109 UN Human Rights Council, *Opinion adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its eighty-fourth session*, 24 April-3 May 2019 – No.4/2019 (Thailand), 30 May 2019, UN Doc. A/HRC/WGAD/2019/4.

110 FIDH, *Government unwilling to address systematic human rights violations at UN-backed review*, 22 กันยายน 2559

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

FIDH, TLHR และ iLaw ขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ถอนข้อกล่าวหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 กับนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย ผู้ประท้วง และบุคคลอื่น ๆ ที่เพียงแค่ใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของตนที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก
2. ยุติการจับกุม ดำเนินคดี และควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ต่อนักกิจกรรมเรียกร้องประชาธิปไตย ผู้ประท้วง และบุคคลอื่น ๆ อันเป็นผลจากการใช้สิทธิอันชอบธรรมของตนที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก
3. ยุติการจับกุมและดำเนินคดีกับเยาวชนด้วยข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และประกันว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 13, 15 และ 37 ที่ประกันให้เด็กมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสันติ และสิทธิในเสรีภาพ
4. ปลดปล่อยตัวบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังด้วยข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 โดยทันทีและไม่มีเงื่อนไขเนื่องจากเป็นเพียงการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก
5. ประกันว่าจำเลยคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์จะมีสิทธิที่จะได้รับพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม อันรวมถึงสิทธิในการประกันตัว
6. แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของประเทศไทย ตาม ICCPR
7. ยกเลิกบทลงโทษจำคุกจากการละเมิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 อันมาจากการใช้สิทธิอันชอบธรรมที่จะมีเสรีภาพทางความคิดเห็นและการแสดงออก
8. กำหนดให้สำนักพระราชวังเป็นหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจในการแจ้งความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112
9. จัดทำข้อตกลงชั่วคราวเพื่อยุติการฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ต่อบุคคลที่เพียงแค่ใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่จะมีเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก
10. ดำเนินการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากกลไกติดตามตรวจสอบสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติอย่างเต็มที่
11. ดำเนินการให้กระบวนการพิเศษของสหประชาชาติสามารถเข้าเยี่ยมประเทศได้ โดยรวมถึง ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพด้านความเห็นและการแสดงออก ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสถานการณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ
12. ให้สัตยาบันพิธีสารเลือกรับเพิ่มเติมของ ICCPR

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นภายใต้การสนับสนุนของ Agence Française de Développement (AFD) อย่างไรก็ตาม เนื้อหาและความคิดเห็นของรายงานฉบับนี้ไม่สามารถตีความได้ว่าเป็นการแสดงความเห็นของ AFD

เปิดตาของคุณให้กว้าง

fidh

ค้นหาข้อเท็จจริง- ดำเนินการเชิงสอบสวนและสังเกตการณ์การพิจารณาคดี

สนับสนุนภาคประชาสังคม- การอบรมและแลกเปลี่ยน

การรณรงค์ในประชาคมระหว่างประเทศ- การกดดันต่อหน่วยงานระหว่างรัฐบาล

เผยแพร่ข้อมูลและรายงานข่าว- เพื่อรณรงค์ด้านความเห็นของสาธารณะ

สำหรับ FIDH การเปลี่ยนแปลงสังคมต้องพึ่งพาการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่น

ขบวนการระดับโลกเพื่อการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ มีการสนับสนุนงานของหน่วยงานสมาชิกและภาคี เพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย เป็นการทำงานเพื่อกดดันรัฐและผู้มีอำนาจ รวมทั้งกลุ่มต่อต้านรัฐบาลที่ติดอาวุธและบริษัทข้ามชาติ กลุ่มเป้าหมายหลักของเราคือหน่วยงานสิทธิมนุษยชนระดับประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของขบวนการเรา และการทำงานผ่านหน่วยงานเหล่านี้เป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน FIDH ยังร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในท้องถิ่นและผู้มีบทบาทเกี่ยวข้อง

ผู้อำนวยการ
ด้านสิ่งพิมพ์:
Alice Mogwe
บรรณาธิการ:
Éléonore Morel
ผู้เขียน:
FIDH
ผู้ออกแบบ:
Stéphanie Geel

โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน หรือ ไอลอว์ (iLaw) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไทย ซึ่งทำงานกับภาคประชาสังคมและคนทั่วไปในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทยได้มาซึ่งประชาธิปไตย เสรีภาพในการแสดงออก สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และระบบยุติธรรมที่เป็นธรรมกว่าและตรวจสอบได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ไอลอว์ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายต่าง ๆ ผ่านการรณรงค์ให้เกิดการปฏิรูปกฎหมาย

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR) เป็นการรวมตัวกันของทนายความ นักกฎหมายสิทธิมนุษยชน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ก่อตั้งขึ้นทันทีหลังการรัฐประหารในประเทศไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 มีเป้าหมายเพื่อเผยแพร่ความตระหนักเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นผลจากการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาและการปกครองของทหารในประเทศไทย ศูนย์ทนายความเปิดสายด่วนโทร 24 ชั่วโมง และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาเผยแพร่ต่อสาธารณะชน รวมถึงให้คำแนะนำต่อผู้ที่ถูกเรียกตัว หรือจับกุม ศูนย์ทนายความฯ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจรัฐหลังรัฐประหาร ที่ไม่มีหนทางว่าความ

fidh

CONTACT US

FIDH

17, passage de la Main d'Or
75011 Paris

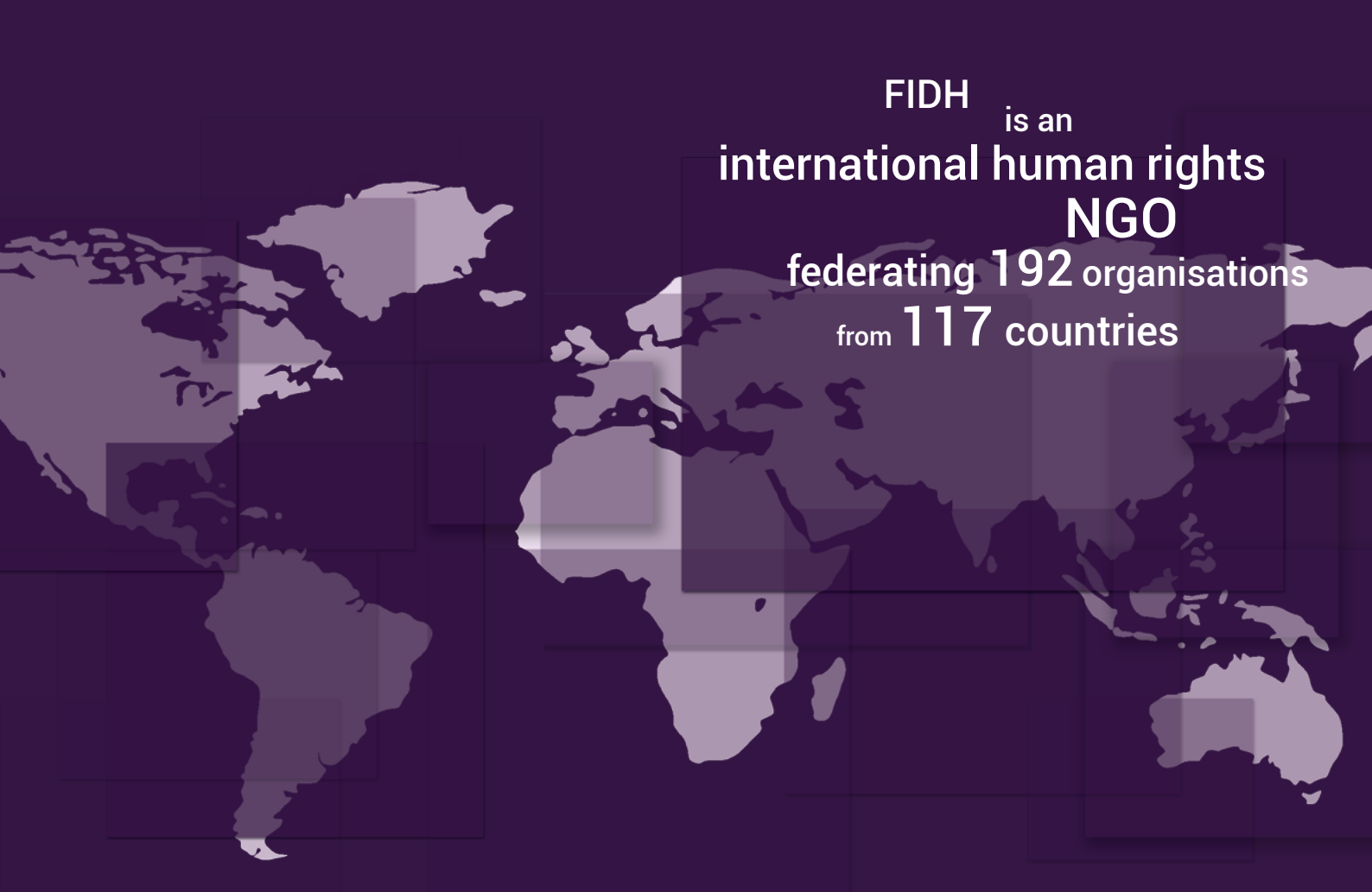
Tel: (33-1) 43 55 25 18

www.fidh.org

Twitter: @fidh_en / fidh_fr / fidh_es

Facebook:

<https://www.facebook.com/FIDH.HumanRights/>

FIDH is an
international human rights
NGO
federating 192 organisations
from 117 countries

fidh

เกี่ยวกับ FIDH

FIDH ดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ป้องกันการละเมิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

อำนาจหน้าที่ที่กว้างขวาง

FIDH มุ่งทำงานให้เกิดความเคารพต่อสิทธิที่ปวงที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิทางพลเรือนและการเมือง รวมทั้งสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ขบวนการระดับสากล

FIDH ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2465 จนถึงปัจจุบันมีองค์กรสมาชิก 184 แห่งในกว่า 112 ประเทศทั่วโลก FIDH ประสานงานและสนับสนุนการทํากิจกรรมของพวกเขา และช่วยให้พวกเราแสดงความเห็นในระดับสากลได้

หน่วยงานอิสระ

เช่นเดียวกับบรรดาหน่วยงานสมาชิก FIDH ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองหรือศาสนาใด ๆ และเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระจากรัฐบาล

